

miroslaw sznajder

NO, WELKI ZBOJECKIE

MIROSŁAW SZNAJDER

NOWELKI ZBÓJECKIE

© Copyright by Mirosław Sznajder & e-bookowo
Grafika i projekt okładki: e-bookowo
ISBN 978-83-62480-43-2

Wydawca: Wydawnictwo internetowe e-bookowo
www.e-bookowo.pl
Kontakt: wydawnictwo@e-bookowo.pl

Wszelkie prawa zastrzeżone.
Kopiowanie, rozpowszechnianie części lub całości
bez zgody wydawcy zabronione
Wydanie I 2011

SPIS TREŚCI

KĘSIM	5
STANCJA	9
NI MA	11
KAROLCIA I PREZES	13
I BUFAN	22
CO DO GROSZA.....	24
TU BUŁ	27
MÓW DONICO.....	29
RĘCZNIE PLECIONA DRABINKA	31
JAK STAWIANO MOST.....	43
CICHA NOC, ZWYCZAJNE ŻYCIE	45
PANISKO.....	53
KTÓRA	61
VIA ALL'ITALIANA PO NASZEMU	64
JAK DYMEK Z PAPIEROSA.....	83
ZA NASZE, WASZE.....	86

KĘSIM

I

Minęło południe, dochodzi trzecia, może i piąta, kto to wie? Wie ten, kto ma zegarek. Ale który z trzech siedzących na pniach przy drodze w pobliżu pierwszych chałup Stanisławowki ma choć marną kopiejkę? A co dopiero zegarek... Jedyny w miasteczku zegarek nosi na ręku popadnia, Nikolajewna, – ona? jaki zegarek, blaszkę z odpusty, joj, ta u nich bida, aż skrzypi.

Drugi zegar, wielki jak wyprostowany chłop, stoi na wystawie Siemiona Potapycza, tego, co proste urządzenie naprawia, starzyznę za marny pieniąż od ludzi skupuje od wiki wikiw, a sprzedaje gdzie indziej po szerokim Bożym świecie za ciężki rubel, oraz innymi rzeczami się trudzi, o których lepiej za głośno nie mówić. Jest pewnie i trzeci, u tych, tych.

Ale reszta narodu ledwie co zje, byle czym się okryje. Od zachodu coraz to zawieje wczesnojesienny wiatr i zakręci piachem na drodze. Poszłoby się do domu... ale w domu ziąb taki sam, albo gorszy, bo do tego jeszcze wilgoć i grzyb.

A rodzina tylko się gapi, czy czegoś do zarcia nie przyniosłeś. I czy czegoś cichcem nie wynosisz.

– Ech ty, Fyłyp, smatri, Poliaki jedut!

– A ty sionyk, szto? Nos u tebia jak sobaka? oczy jak sokoł, a?

– Co u mni, to moje, tobi niczewo. Tak i Poljaki jedut, jebu ich mat’.

Prawda jest! Od linii lasu zbliża się obłok, szparko toczy się bryczka, widać zza kurzawy końskie łby, a potem i ludzkie sylwety. Ci zawsze mieli czym jeździć, co wozić, myśli spode łba Fyłyp, myśli tak niejeden w Stanisławowce, myślą tak samo i gdzie indziej ci, co ssą mleko szerokiej piersi ziemi – wołyńskiej ziemi-matki.

– At, panienka-krasawica Poliaczka, a nie dlia tiebia!

– Małczy, durak, iszczo bude moja...

II

Rozległa ta ziemia, zdrowa i obfita, od prawieków karmiąca każdego; a mimo tego jej szerokiego gestu, ludziom zawsze tu ciasno bywało; swój przeciw swemu, człek przeciw człękowi, nacja wraża wobec innej nacji, z czego wieczne niepokoje i wściekłość.

Twarde wyhodowywały się tu i ostawały charaktery, kamienne obyczaje i prawo. Człowiek gołębiego serca ginął lub musiał iść i pod łagodniejszym niebem szukać miejsca.

– Widziałaś, córcia, jakie to mordy, jak-ci spode łba Fyłyp

gapił się i tych jego dwóch psubratów?

– Widziałam, gapią się, bo i my podobnie patrzymy na nich.

– Nie gadaj, nie! Wszystkiego nam zazdrozczą, a sam jeden z drugim za robotę nie weźmie się, ino knuje, jakby cię tu zaciukać i zagarnąć nieswoje. Ty zaś mi się, dzieciaku, ani waż na nich patrzeć i z nimi zadawać, bo robaczywe ich zamysły.

– Ech, tato, tato...

III

Ciemnieje, od wschodu martwo sinieje woskries, tylko zachodnie niebo zapala się na czerwono. Podnoszą się, jeden po drugim otrzepując portki z kory. Po niwach, z dalekich łąk niesie się porykiwanie krów, skrzypi studzienny kołowrót, sygnaturka zabręczczała z cerkiewnej bani, tak trzeba i im do chałup, do swoich. A im bliżej chałup, tym gorsza droga, bajorowata od zarania, zdradziecka, niedobra. W oknach ciemno jeszcze, tylko u popadii i tych, tych, jebu ich mat' Poliakiw w okienkach jasno. Przechodzą mimo tych okien i trącają się w żebro... przyjdzie się po ciemku, zaśpiewa na pohybel:

Pomyłeńku, Fed'ku hraj

bom kapustu jila!

Pomyłeńku obertaj,

bo budu perdyła

IV

– Co to, kto to, ojczy wrzeszczy pod okiennicami? Boże, jaki wstyd!

– Kto? Dobrze wiecie kto – ile to wam mówiłem, byście z daleka chodziły od hołoty, żeby żadnego gadania, pożyczania im i pomagania, bo za to jeszcze gorzej nie cierpią nas. A przyjdzie i taki dzień, że nie daj Bóg...

Bo za lasami, lasami i za wodami, wodami toczą się czarne wozy wojenne, a po niebie, po ogromnym, suną skrzydła śmiercionośne, pali się i wali świat cały! Ku Wołyniowi idą zbrojni; ale i na Wołyniu podnoszą się pięści, pobłyskują zbójckie narzędzia, milknie w płomieniu cerkiewny śpiew.

W Stanisławowce okna ciemne, w jednych tylko jasno jak w dzień. Tam jężory ognia liżą ściany i skaczą po tapetach, trzeszczą skry z gorejącego sprzętu, także i z mebli; tam oszalałe z trwogi oczy Poliakiw żenszczyn; a Fylyp wodząc dzikim nożem po wrażej, ojcowskiej grdyce, z czego rżenie da się słyszeć i chlupot juchy, śpiewa:

– Ech, panienska-serdeńka, budiesz ty moja!

STANCJA

Dochodziła piąta rano, gdy Mir i Jur dotarli do swojej siedziby. Niemało czasu zeszło im przy odwalaniu desek i gruzu sprzed drzwi, a potem drugie tyle przy odrywaniu sztab i skobli. Wreszcie weszli w ciemność zastygłą, w stęchlą wilgoć z zapachem charakterystycznym dla długo zamkniętych pomieszczeń. Z początku szli po omacku, ale gdy tylko oswoili się z mrokiem, Mir wyciągnął rękę do kontaktu. Jur błyskawicznie, jakby wyczuwając jego zamiar, złapał go za przegub.

– Nie waż się!

– Dlaczego? – aż się wzdrygnął wystraszony Mir.

– A to ty nie pamiętasz, że mamy licznik od elektryki na zewnątrz i od razu będzie wiadomo, że byliśmy znowu? Lepiej weź się za sprzątanie.

W korytarzu zrzucili plecaki i wierzchnie okrycia. Mir znalazł szczotkę na kiju. Jur tymczasem kręcił się po pomieszczeniach, wreszcie z jakimś podłużnym, metalowym przedmiotem podszedł do okien. Niczego tak w życiu nie znosił, jak zaduchu i widoku zamkniętych okien. Rozległ się

przeraźliwy jęk wyciąganych gwoździ i chrupot odrywanych desek, którymi zabite były ich okna. Mir struchlały i oblany potem to zamiatał, to – wsparty na szczotce – nieruchomiał co chwila.

– Wiesz, przeraża mnie to – odezwał się wreszcie.

– Co cię tam znów przeraża – rzucił Jur przez ramię podwijając rękawy.

– A, cała ta nasza sytuacja

NI MA

Była uliczka, jest jeszcze do dziś dnia i jakiś czas pobędzie, ta uliczka, którą łazili wymiętoleni ludziska, w którą od strony świata wjeżdżał tramwaj.

Tramwaj bujał się okropnie na krzywiznach i załomach, po czym wykręcał jakby z niecierpliwiej złości na podmiejską bide i puszczał się w lepszą dalszą drogę. Zaś uliczka szła se prosto brukiem, krzakiem, niechodnikiem między parszywe kamieniczki dwie i waliła nosem w cmentarny mur, gdzie od lat był jej kres.

I dobrze.

A kamieniczki stały se naprzeciwko jak zawistne siostry.

Jedna krzywsza od drugiej, lecz w krzywości sobie podobne jak te ich bramy zdobne w rynsztoki środkiem bram płynące.

– To domy dla elementów – gadali tramwajowe widze odwracając zgorzony łeb.

I dobrze.

... bo w bramie nad rynsztokiem kobite mąż łaje:
– w domu kropli wódki ni ma, a tej się butów zachciało

KAROLCIA I PREZES

Dopiero we wtorek po południu kuzynka pracująca w Warszawie przywiozła Karolinie gazetę z poniedziałkowym, grubym dodatkiem w całości poświęconym pracy.

– Trochę pognieciona, co?

– E, to nic – odparła Karolina. – Schowam do reklamówki, zobacz jak tu u nas od rana leje. Cały kwiecień był taki.

– Wiem, wiem, mogliby przynajmniej jakiś chodnik zrobić. Patrz, jakie bajoro. Jak tu teraz przejść? Cholera wie, na co te gminne pieniądze idą. Daj buziaka, lecę.

Rozstały się i ruszyły spod daszku przystanku PKS-u każda w swoją stronę. Karolina narzuciła płaszcz na głowę i nawet nie bardzo patrząc pod nogi pobiegła przed siebie. Żeby nie wiadomo jak uważała, to drogi tej i tak nikt nie umiał przejść suchą nogą. Na pobliskich polach i łąkach prawie niewidoczne wśród traw i młodych zbóż połyskiwały rozległe płachty podmokłego gruntu.

***

Mirosław Sznajder (ur. 1946 r.) - zabłąkany w dziedzinę pisarstwa wywoływacz duchów i cieniów, również cieniów przeszłości, usadowiony jako tako w siodle czasu teraźniejszego. Związany niemal od urodzenia z Warszawą, co rusz rozstawał się z nią niecierpliwie wyruszając tu i tam w świat, także i po to, aby dowiedzieć się, jak to jest gdzie indziej. Założył poetycką grupę („Stajnia”), zdobył ostrogi polonistyczne na UW. Publikował

swe utwory w prasie warszawskiej, almanachu "Iskier", recenzje w "Nowych Książkach" oraz "Przez Grójecką" zbiór wspomnieniowych tekstów w wydawnictwie Spectrumpress.

Aż nadto miał czasu, by - zaglądając światu w oczy - przekonać się, że nie należy uznawać za stracony czas, ten czas, który poświęca się ludziom, miejscom dawnym, innym. Prezentowany w Wydawnictwie e-bookowo zbiorek to utwory najnowsze, pisane trochę na przekór sobie. Próbują powiedzieć to i owo o czasie obecnym; o ludziach, sprawach i obyczajach znanych nam z codziennego obcowania - z rzeczywistością i jej cieniami.